

Comentari conferència Crisis i supervivència de la democràcia de Daniel Innerarity

Innerarity inicia la xerrada comentant que darrerament s'ha escrit molt sobre la situació de la democràcia en les nostres societats, sobre la seva supervivència, com cauen i com moren; considera que es fan afirmacions molt sensacionalistes al respecte; ell pretén explicar no tant la caiguda, sinó els problemes que pateix la democràcia des d'un punt de vista teòric i veu que malgrat la fragilitat que podem apreciar en les nostres democràcies, el que tenim en general amb alguns defectes seriosos són estructures que resisteixen governants nefastos.

Innerarity afirma que la democràcia no és quelcom immutable, algunes fins i tot han desaparegut. La història està plena de persones que no veuen o no són conscients de l'enderroc de les civilitzacions en les quals hi viuen, com per exemple els aristòcrates contemporanis a la Revolució francesa. La idea de canvi en la nostra civilització també hi és present, i malgrat que sovint és molt temptador comparar-la la democràcia actual amb la situació dels anys 30 a Innerarity li sembla una exageració, a més d'insistir en què els processos històrics mai són iguals, sempre hi ha innovació i vivim en societats més desenvolupades, més interdependents que les dels anys 30.

Creu que sovint tendim a pensar que les democràcies moren en mans de forces armades, de moviments insurreccionals però ell veuria més les causes en la degradació, ineficiència, inadaptació, desconsolidació, debilitat política, nepotisme, falta de confiança dels electors, desplaçaments dels centres de poder cap a llocs on no són contrastats democràticament.

Assenyala dos tipus de problemes o amenaces que pateixen les democràcies: per una banda es desafiada per les persones que creuen que els governats no tenen el poder que deurien tenir i a l'altre extrem, els qui pensen que aquests tenen massa poder, és a dir, la culpa cau en les elits o en els electors, en definitiva marquen una escissió entre ideologies i estils, entre democràcies tecnocràtiques i populistes, limitar el poder del *demos* o incrementar-lo.

Per a Innerarity els dos grans blocs són insatisfactoris i proposa una manera que intenta integrar les dues. Pensa que la crisi actual de la democràcia és deu a que els seus valors han deixat de funcionar equilibradament, hi ha una ruptura entre el principi de realitat i el principi de plaer. L'explicació habitual apunta que la desigualtat produeix la fallida social i aquesta comporta o provoca desafecció cap el sistema polític, però que hi ha darrera d'això?. Per Innerarity el gran problema està en la relació entre governants i governats que hauria de basar-se en la confiança - dipositada cada 4 anys- i a la vegada en la desconfiança. Considera que hi ha una desconfiança excessiva entre els agents esmentats i les diferents institucions i que hauríem d'aconseguir posar el focus en la idea de responsabilitat compartida.

A la segona part de la intervenció proposa uns exercicis de reanimació per col·laborar en la supervivència de la democràcia i estableix dos marcs d'anàlisi: introduir una més gran complexitat

en la política. La democràcia té molt de prestigi com a idea, més que com a realitat i molts dels que la desprestigien es perquè destaquen o donen més importància a algun dels elements que la constitueixen de manera aïllada, oblidant la resta i trencant l'equilibri; la democràcia pateix quan es redueix o es simplifica, ha d'haver un conjunt de valors, de procediments. Ha d'haver participació ciutadana, paper important dels experts però al mateix temps control democràtic sobre el que fan, protecció de les minories, capacitat de les majories per decidir, espai de sobirania nacional però s'ha d'expressar en un espai d'interdependència, primacia del dret, deliberació, representació,... si un d'aquests elements és amputat o molt exagerat tindrem disfuncionalitat.

Un segon marc estaria en la configuració d'institucions democràtiques que siguin capaces de resistir governants dolents o decisions equivocades. Governats més per sistemes amb contrapesos que per persones. Tendim a pensar de manera atàvica que l'important són les persones que ocupen els càrrecs i estan en les institucions i no tant en aquestes en si mateixes; pensem més en qui ostenta el poder, en el curt termini i no tant en la cultura política en la que actuen els governants que és molt més important en el parer de l'autor.

Per a Innerarity, els grans problemes actuals de la humanitat no són tant producte de l'actuació nefasta d'alguns governants, sinó de la realitat política interdependent, concatenada, estructural davant de la qual els governants són força cecs. I per exemplificar aquesta idea repassa la darrera crisi econòmica del 2008 i tots aquells elements socio-econòmics que hi van intervenir i que es coneixien sobradament.

Per finalitzar la conferència Innerarity insisteix que la possible solució de la crisi democràtica no està tant en modificar els comportaments individuals -per suposat que el desitjable és que siguin els millors- sinó en configurar adequadament la interacció, entesa com intel·ligència col·lectiva, millorar els procediments, les maneres de fer de la cultura política, preguntar-nos sobre quines són les regles, els processos, les estructures d'un sistema complex. Podem prescindir de les persones intel·ligents, però no dels sistemes intel·ligents. Una democràcia està ben configurada si pot resistir un mal govern. La cultura democràtica no depèn del lideratge individual, si la democràcia sobreviu és perquè la pròpia intel·ligència del sistema compensa la mediocritat dels actors.

Acabada l'exposició de Daniel Innerarity es va obrir un col·loqui entre els assistents i el ponent.

Alicia Plana

21 de juny de 2021